

O VIZIUNE CRITICĂ PRIVIND PROIECTELE DE INTEGRARE ȘI COOPERARE ECONOMICĂ ALE MARILOR PUTERI ÎN ASIA CENTRALĂ

George Cornel DUMITRESCU¹
Simona MOAGĂR – POLADIAN²
Andreea – Emanuela DRĂGOI³

Rezumat

În noul context global, marcat de consecințele crizei financiare internaționale, dar și de tensiunile existente la nivel geo-strategic între SUA, China și Federația Rusă, țările din Asia Centrală au o importanță crescută pentru interesele economice și politice ale acestor mari puteri. Neavând ieșire la mare, cu o infrastructură de transporturi deficitară, dar bogate în resurse energetice, țările central-asiatice manifestă deschidere față de proiectele internaționale de cooperare din zonă, păstrând, însă rezervele de rigoare față de orice tentative de ingerință în suveranitatea națională, declarată și recunoscută la nivel internațional abia în 1991.

Analizând literatura de specialitate, datele statistice și o parte a strategiilor naționale, lucrarea de față își propune să evalueze, printr-o abordare critică, interesele Federației Ruse, Chinei și ale SUA în țările din centrul Asiei, cu accent pe comerțul multilateral, afilierea la organizații internaționale și eventualele tensiuni frontaliere dintre acestea.

Din această perspectivă, analiza noastră se concentrează pe trei mari proiecte de integrare economică axate pe țările central-asiatice: Centura economică a Drumului Mătăsii (inițiată de către China), Noul Drum al Mătăsii (lansat de către SUA) și Uniunea Eurasiatică (propusă de către Federația Rusă) și, folosind tehnica scorului, urmărește să identifice rata de succes a fiecăruia și posibilele implicații la nivel regional și global.

Cuvinte cheie: Mari Puteri, comerț multilateral, Asia Centrală, Centura economică a Drumului Mătăsii, Noul Drum al Mătăsii, Uniunea Eurasiatică, tehnica scorului

Clasificare JEL: C7, C78, F1, F15

¹ Doctor în economie, Cercetător Științific III, Institutul de Economie Mondială, Academia Română.

² Doctor în economie, Cercetător Științific I, Institutul de Economie Mondială, Academia Română.

³ Doctor în economie, Cercetător Științific II, Institutul de Economie Mondială, Academia Română.

1. Introducere

Analiza noastră își propune să evidențieze perspectivele de reușită a celor trei mari proiecte de integrare economică din Asia Centrală: Centura economică a Drumului Mătăsii (inițiată de China), Noul Drum al Mătăsii (inițiat de SUA) și Uniunea Eurasiatică (inițiat de Federația Rusă) și implicațiile economice ale acestora privind dezvoltarea viitoare a cinci țări din Asia Centrală: Kazahstan, Kârgâzstan, Turkmenistan, Tadjikistan și Uzbekistan.

1.1. Trei mari proiecte de integrare economică în Asia Centrală

1.1.1. Centura Economică a Drumului Mătăsii: Viziunea chineză de integrare economică

Apreciată de analiști ca „oportunitate istorică”⁴ (Zhiping, 2014), Centura Economică a Drumului Mătăsii reprezintă viziunea chineză de integrare economică cu țările învecinate, dar și cu alte state din Asia Centrală.⁵ Așa cum au arătat unele abordări teoretice (Kuhn, 2011), în lumea multipolară de astăzi, proiectul chinez cu părți interesate de pe trei continente și multiple rute terestre și maritime, reprezintă un obiectiv important al politicii externe a Chinei. În opinia noastră, Centura economică a Drumului Mătăsii oferă cadrul de dezvoltare economică a tuturor țărilor implicate, oferind o platformă de cooperare multilateral avantajoasă. Importanța unui asemenea proiect de cooperare este amplificată de diversitatea civilizațiilor aflate pe „Drumul Mătăsii” și de valențele etnice și religioase care au constituit, adeseori în istorie, motive de conflicte sângeroase. Potrivit declarațiilor oficiale, China nu va interveni niciodată în afacerile interne ale țărilor central-asiatice, nu urmărește poziția de lider regional și nu vizează crearea unor zone de influență. Obiectivul principal al Beijingului este păstrarea integrității sale teritoriale, având în vedere problemele de la granița de vest (organizațiile separatiste din provincia Xinjiang), în contextul retragerii trupelor americane din Afganistan. Pentru a menține tiparul actual de creștere economică, China are nevoie

⁴ Drumul Mătăsii este denumirea unei străvechi rute comerciale care lega Eurasia de China prin Asia Centrală. Considerat a fi „vehiculul de contact” dintre Occident și Orient, Drumul Mătăsii a avut o importanță majoră în dezvoltarea schimburilor comerciale dintre cele două civilizații. În prezent Eurasia are doi poli de dezvoltare cu „viteze” diferite: la un capăt se află economiile dezvoltate ale țărilor europene, iar la un altul economiile emergente aflate într-o spirală accelerată a creșterii economice din regiunea Asia – Pacific, între cei doi poli situându-se o regiune mai puțin dezvoltată. Conceptul de „Centură economică a Drumului Mătăsii” vizează în mod specific conectarea acestor economii în cadrul extins al unei cooperări comerciale și de fluxuri de capital între Europa și regiunea Asia-Pacific.

⁵ Conceptul de „Centură Economică a Drumului Mătăsii” a fost impus de către Președintele Xi Jinping în cadrul vizitelor efectuate în Asia Centrală, în toamna anului 2013.

de pace și stabilitate, iar menținerea acestor condiții implică cooperarea cu SUA și Federația Rusă, în special în contextul schimburilor comerciale intense cu SUA, după cum indică datele din Tabelul 1.

Tabelul 1: Principalii parteneri comerciali ai Chinei

Țara	Valoarea exporturilor (miliarde dolari)	Pondere în totalul exporturilor (%)	Țara	Valoarea importurilor (miliarde dolari)	Pondere în totalul importurilor (%)
1. SUA	397,87	19,0	1. Japonia	147,37	10,0
2. Hong Kong-China	236,15	11,0	2. Coreea de Sud	131,52	9,3
3. Japonia	174,96	8,3	3. Alte țări din Asia	114,30	8,1
4. Germania	93,92	4,4	4. SUA	113,53	8,0
5. Coreea de Sud	78,05	3,7	5. Germania	83,97	6,0

Sursa: Observatory of Economic Complexity (2014).

În opinia noastră, comerțul și investițiile sunt „arme silențioase” folosite în prezent de cea de-a doua economie a lumii pentru a-și consolida prezența în regiune în defavoarea Federației Ruse. Având în vedere apetitul său enorm pentru resurse energetice, prin „Centură”, China încearcă să obțină controlul regiunii prin abordarea țărilor central-asiatice și a resurselor lor într-o manieră prietenoasă, reciproc avantajoasă, oferind în schimb facilități pentru dezvoltarea infrastructurii și conectarea la fluxurile economice globale. Este interesant de observat, din această perspectivă, faptul că niciuna dintre țările din Asia Centrală nu se află în clasamentul primilor cinci parteneri comerciali ai Chinei, dar majoritatea acestora au parteneri comerciali de pe parcursul Centurii Economice a Drumului Mătăsii, îndeosebi China (Tabelul 2).

Tabelul 2: Importanța Chinei în fluxurile comerciale ale țărilor din Asia Centrală

Țările din Asia Centrală	Clasamentul importatorilor	Clasamentul exportatorilor
Kazahstan	2	1
Kârgâzstan	5	1
Tadjikistan	2	1
Turkmenistan	1	1
Uzbekistan	3	2

Sursa: Tabel elaborat de autori pe baza datelor preluate de la Observatory of Economic Complexity, 2014.

Potrivit datelor furnizate de Biroul Național de Statistică al Chinei, exporturile chineze către cele cinci țări analizate au crescut în ultimii cinci ani (Tabelul 3).

Tabelul 3: Exporturile Chinei către cele cinci țări din Asia Centrală (10.000 dolari)

Țara	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kazahstan	744.586,0	982.451,0	783.345,0	932.007,0	956.653,0	1.100.073,0
Kârgâzstan	51.377,0	921.205,0	528.107,0	412.751,0	487.829,0	507.337,0
Tadjikistan	51.377,0	147.968,0	122.168,0	137.650,0	199.678,0	174.787,0
Turkmenistan	30.254,0	80.194,0	91.871,0	52.512,0	78.416,0	169.912,0
Uzbekistan	76.474,0	127.781,0	156.998,0	118.102,0	135.924,0	178.334,0

Sursa: Tabel elaborat de autori pe baza datelor furnizate de către China's National Bureau of Statistics 2014.

1.1.2. Strategia Noului Drum al Mătăsii

Așa cum se evidențiază în literatura de specialitate (Fedorenko, 2013), prin lansarea Strategiei Noului Drum al Mătăsii, Statele Unite ale Americii au atras atenția lumii asupra unor inițiative menite să promoveze schimburile comerciale, cooperarea economică și dezvoltarea în țări aflate pe vechiul Drum al Mătăsii, inclusiv cele din Asia Centrală. Baza Strategiei Noului Drum al Mătăsii este formată din șase coridoare de transport terestru ce leagă centrul, estul și sudul Asiei cu Orientul Mijlociu și Europa.

În opinia noastră, inițiativa evidențiază o schimbare a priorităților SUA în Asia Centrală, de la o strategie axată pe menținerea securității în zonă, la o viziune bazată pe dezvoltarea schimburilor comerciale care potențează celelalte inițiative naționale și internaționale de genul celor lansate de China, Federația Rusă, Kazahstan și Turkmenistan. Strategia Noului Drum al Mătăsii poate constitui cadrul de flexibilizare a politicilor de cooperare în regiune, de promovare a creșterii economice și de diversificare comerțului.⁶

Există câteva abordări similare între Centura economică a Drumului Mătăsii (CEDM) și Strategia Noului Drum al Mătăsii (SNDM) (Tabelul 4), dar, în opinia noastră, cea mai relevantă dimensiune a acestora este cea internațională (diplomații chinezi au demarat deja mecanismele și platformele de maximizare a impactului CEDM⁷).

⁶ Lansat de SUA în 2011, când secretarul de stat Hillary Clinton a făcut un apel pentru revitalizarea vechiului Drum al Mătăsii, cu scopul de a crea o rețea economică globală și conexiuni de transport.

⁷ Include Organizația de Cooperare de la Shanghai, Coridorul Bangladesh – China – India – Myanmar, Coridorul economic China – Pakistan și calea ferată Yuxinou de la Chongqing spre Germania.

Tabelul 4: O analiză comparativă a CEDM și SNDMA din perspectiva obiectivelor acestora

CEDM	SNDM
<i>Consolidarea cooperării economice</i>	<i>Continuarea liberalizării comerțului</i>
<i>Îmbunătățirea conectivității căilor de transport</i>	<i>Consolidarea cooperării economice</i>
<i>Facilitarea schimbului valutar</i>	<i>Creșterea volumului comerțului</i>
<i>Promovarea comerțului și investițiilor</i>	

Sursa: Sinteza autorilor bazată pe literatura de specialitate consultată.

Principalul interes al SUA în zona Asiei Centrale îl constituie blocarea instalării hegemoniei Chinei sau Federației Ruse, în acest cadru, administrația nord-americană fiind interesată de dezvoltarea economică și stabilitatea politică și socială a celor cinci țări analizate. Un alt „stimulent” al prezenței americane în zonă îl reprezintă resursele naturale ale Asiei Centrale și poziția lor geostrategică între cei doi mari concurenți ai SUA: China și Federația Rusă. Rețeaua Nordică de Distribuție (RND) (Harta 1) arată modul în care un coridor de transport american poate să influențeze zona prin care trece. Unii analiști (Lee, 2012) au subliniat că, dacă ar funcționa la întreaga capacitate, RND ar determina o creștere semnificativă a fluxurilor financiare spre centrul Asiei, aproximativ 93% din aceste fonduri (circa 682,5 milioane dolari) reprezentând contribuții importante la bugetul guvernelor din regiune.

Harta 1: Rețeaua Nordică de Distribuție

Sursa: International Institute for Strategic Studies, 2014.

1.1.3. Uniunea Eurasiatică – consecințele crizei din Ucraina

Uniunea vamală și spațiul economic comun dintre Federația Rusă, Belarus și Kazahstan (UEE) reprezintă cel mai ambițios și temerar proiect de integrare economică din spațiul ex-sovietic. În perioada 2010-2012, cele trei state au creat o uniune vamală, eliminând controlul reciproc la graniță și au inaugurat Comisia Economică Eurasiatică, organism de reglementare având atribuții care vizează funcționarea și dezvoltarea Uniunii. Proiectul Uniunii Eurasiatice urmărește restabilirea relațiilor economice între țările din fosta Uniune Sovietică, sub coordonarea Federației Ruse.

În prezent, Uniunea Eurasiatică include Federația Rusă, Belarus, Kazahstan, iar în perioada următoare ar putea include Kârgâzstan și Armenia. Tratatul de aderare a Armeniei a fost semnat la 9 octombrie 2014. Uniunea Eurasiatică a intrat în vigoare începând cu 1 ianuarie 2015, vizând crearea unei piețe unice de 171 milioane de consumatori. Poziția țărilor din Centrul Asiei față de acest proiect nu este încă bine conturată. Câțiva candidați la alegerile prezidențiale din Kârgâzstan au sprijinit ideea aderării la Uniune, mai ales că Federația Rusă a promis un ajutor de 500 milioane dolari pentru a sprijini integrarea țării în structurile eurasiatice. Uzbekistanul ezită să adere la Uniunea Eurasiatică, perspectivele pe termen scurt din acest punct de vedere fiind pesimiste. Autoritățile din Federația Rusă consideră că o eventuală integrare a Kârgâzstanului și Tadjikistanului ar putea să încline balanța autorităților uzbece în favoarea aderării sale la Uniune în viitor.

În august 2013, Ucraina a depus o cerere pentru a participa la UEE cu statut de observator. Aderarea acestei țări la Uniune era considerată în unele analize (Moshes, 2013) ca fiind foarte importantă pentru succesul proiectului, întrucât Ucraina este a doua economie ca mărime după Federația Rusă în clasamentul celor cincisprezece foste republici sovietice. Presiunile exercitate de Federația Rusă asupra Ucrainei pentru a adera la Uniunea Eurasiatică au reprezentat elementul declanșator al fenomenului Euromaidan, care a dus la răsturnarea de la putere a președintelui Viktor Yanukovici și a generat criza din Ucraina, care a culminat cu anexarea Crimeei de către Federația Rusă. Având în vedere tensiunile prezente între Federația Rusă și Ucraina, o eventuală aderare a Ucrainei la Uniune este puțin probabilă în contextul actual.

Făcând o paralelă între UE și UEE, Rumer *et al.* (2014) evidențiază că Federația Rusă dorește să realizeze în doar câțiva ani ceea ce UE a obținut în decenii. Din această perspectivă, considerăm că succesul proiectului este umbrit de consecințele pe termen lung ale crizei din Ucraina, aflat în prezent într-o stare de aparent calm. Așa cum arată unii specialiști în domeniu (Oliphant, 2013), obiectivele Federației Ruse în regiune vizează menținerea echilibrului puterilor (Rusia – China – SUA), eradicarea terorismului și redobândirea influenței din

perioada sovietică. Deși Federația Rusă și-a pierdut supremația militară și rolul de lider în tranzacțiile comerciale cu țările Asiei Centrale, autoritățile de la Moscova dețin încă forța de a interveni în cazul unor conflicte regionale sau interne care ar modifica status-quo-ul în cele cinci țări central-asiatice analizate. Uzbekistanul, Kârgâzstanul și Tadjikistanul sunt vulnerabile la fluctuația remiterilor cetățenilor lor care muncesc pe teritoriul Federației Ruse. Apreciem, în context, că remiterile pot fi folosite de Moscova ca o pârgă pentru negocierea de termeni favorabili în raport cu aceste state.

Pentru Federația Rusă, recâștigarea influenței geostrategice în Asia Centrală este deosebit de importantă în condițiile în care, de la prăbușirea Uniunii Sovietice, a pierdut monopolul tranzitului de petrol și gaze în regiune în favoarea Chinei. Orientarea strategică a acesteia din urmă a creat cadrul favorabil dezvoltării unor surse alternative de aprovizionare cu gaz, direct de la producătorii din Turkmenistan, Kazahstan și Uzbekistan, ocolind astfel infrastructura de transport rusească.

2. Rolul disputelor teritoriale în succesul celor trei proiecte de integrare economică

2.1. Conflicte între țările din Centrul Asiei

Valea Fergana, prin avantajele pe care le oferă (rute de transport, resurse de apă și prezența a numeroase facilități industriale) este o zonă disputată de Uzbekistan, Tadjikistan și Kârgâzstan. Aproximativ 80% din rezervele de apă potabilă din Asia Centrală sunt deținute de Kârgâzstan și Tadjikistan, care urmăresc folosirea acestui potențial pentru producerea de energie electrică prin construirea de baraje de acumulare și hidrocentrale (Rogozhina, N. 2014). Construcția de baraje de acumulare, însă, determină o limitare și, implicit, condiționare, a accesului la resursele de apă pentru celelalte state din zonă (Kazahstan, Uzbekistan și Turkmenistan), a căror agricultură depinde de irigații. Dând o lecție de diplomatie, Federația Rusă și Kârgâzstanul au permis țărilor afectate să participe la dezvoltarea acestor proiecte (hidrocentrale și baraje) în Kârgâzstan. Uzbekistanul are o importanță strategică deosebită în geografia zonei, fiind situat în inima Asiei Centrale. Orice situație tensionată în această țară ar putea foarte ușor să fie „exportată” în statele vecine. Deși Kazahstanul ar fi la prima vedere cea mai importantă economie din zonă, prin resursele de hidrocarburi și uraniu deținute, Uzbekistanul reprezintă „acordul fin” prin care se pot răspândi în zonă „veștile bune sau rele”, în funcție de interesele conjuncturale ale marilor puteri economice.

2.2. Tensiuni între țările din Centrul Asiei și cele trei mari puteri economice (China, Federația Rusă și SUA)

Pretențiile teritoriale sunt subiecte sensibile în orice zonă geografică, iar țările din Centrul Asiei nu fac excepție de la această regulă. De-a lungul timpului, aceste țări au fost afectate de presiunile făcute de Marile Puteri, care s-au materializat în modificări ale „geografiei politice”. Pe fondul unor astfel de tensiuni latente, orice proiect de integrare economică poate să aibă de suferit, dacă între părțile implicate există probleme nerezolvate.

Astfel, potrivit unor analize (ICG Asia, 2002), o sursă de tensiuni de această natură există între China și Kârgâzstan.⁸ Asemenea vulnerabilități/opportunități pot fi valorificate de alte puteri economice cu interese în zonă (SNDM sau EEU), care se pot folosi de nemulțumirile populației și/sau autorităților pentru a obține sprijin local pentru promovarea propriilor proiecte.

Exercițiile militare organizate de Armata Federației Ruse lângă frontiera de stat cu Kazahstanul, în regiunea Altai, în septembrie 2014, au pus un semn de întrebare asupra naturii relației dintre Moscova și Astana. Relațiile bilaterale dintre cele două țări, membre ale EEU au intrat într-o fază mai tensionată, rece, ca urmare a conflictului din estul Ucrainei și a anexării Peninsulei Crimeea de către Federația Rusă. Astfel, în vara anului 2014, președintele Nursultan Nazarbaiev a avertizat autoritățile ruse că Astana ar putea ieși din EEU dacă suveranitatea sa națională ar fi amenințată. Președintele Valdimir Putin a avut o reacție dură, afirmând că statalitatea Kazahstanului este relativ recentă și fragilă. Este cunoscut faptul că în nordul Kazahstanului există o puternică minoritate rusă, favorabilă liderului de la Kremlin, în contextul în care, la nivel național, minoritatea rusă reprezintă 21% din totalul populației.

⁸ Kârgâstanul și Kazahstanul au experimentat tensiuni privind granițele care au fost trasate către sfârșitul secolului XIX de către Rusia Țaristă și China. Granițele trasate în era sovietică separau minoritatea kazahă de cea kârgâză. Xinjiang, granița vestică a Chinei reunește atât 169 000 de kârgâzi și 900 000 de etnici kazahi. După căderea URSS, această graniță a Chinei a crescut în importanță în ceea ce privește rutele comerciale și de transport atât pentru Kârgâstan, cât și pentru Kazahstan, state cu care, de altfel, autoritățile de la Beijing au ajuns la acorduri în privința frontierelor, în 1996 și, respectiv, 1998. În 1996, autoritățile de la Bishkek au semnat un acord cu China prin care cedau 35 000 de hectare de teritoriu montan (deși unii parlamentari au criticat faptul că negocierile s-au derulat în absența unei hărți care să fie prezentată de către executiv). În 1999, Kârgâstanul a semnat un nou acord prin care ceda 90 000 de hectare (din provinciile Naryn și Issuk – Kuls) către China, fără să fie respectate prevederile constituționale (deputații nu au primit o copie a acordului să o examineze cu câteva zile înainte, ci au primit o copie doar în ziua semnării acordului). Pe cale de consecință, Parlamentul Kârgâz a denunțat acordul ca fiind neconstituțional și a amenințat cu declanșarea procedurilor de punere sub acuzare a Președintelui.

3. Organizații de cooperare internaționale - implicații asupra proiectelor de integrare economică în Asia Centrală

Rolul organizațiilor internaționale în succesul proiectelor de integrare este foarte important prin platformele de negociere pe care le oferă, capacitatea de a pune la aceeași masă reprezentanți din țări cu viziuni diferite și instrumentele de lucru. *Organizația de Cooperare Economică Regională în Asia Centrală (CAREC)* reprezintă un parteneriat constituit de zece țări cu scopul de a promova cooperarea economică în Asia Centrală. Strategia 2020 a CAREC, de facilitare a transporturilor și comerțului militează pentru o abordare integrată pentru îmbunătățirea transporturilor, logisticii și infrastructurii de transport. Această abordare se concentrează pe: transportul multi-modal și servicii logistice menite să sprijine lanțurile globale ale valorii; îmbunătățirea alinierii coridoarelor de transport prin crearea de noi coridoare sau extinderea coridoarelor noi pentru a se lega de porturi; îmbunătățirea serviciilor la punctele de frontieră (control vamal), modernizare, management integrat (CAREC, ADB, 2013).

Infrastructura dezvoltată în cadrul acestei organizații corespunde dezideratelor celor trei proiecte de integrare analizate. Toate cele cinci țări din centrul Asiei, dar și China sunt membre ale CAREC.

Organizația de Cooperare de la Shanghai (SCO) are ca obiective: consolidarea încrederii reciproce și a relațiilor de vecinătate dintre țările membre; promovarea eficienței a cooperării economice, comerciale, politice, științifice și tehnologice, culturale, în domenii precum educație, energetic, transporturi, turism, protecția mediului etc.; întreprinderea de eforturi comune pentru menținerea păcii, securității și stabilității în regiune prin combaterea extremismului, separatismului și fundamentalismului. SCO asigură o platformă de promovare a proiectelor de integrare economică de genul celor care fac obiectul studiului nostru.

Organizația de Cooperare Economică (ECO) a fost înființată în 1985 cu scopul de a dezvolta infrastructura economică și instituțiile țărilor membre pentru a putea folosi la maxim resursele existente în regiune.

ECO desfășoară câteva proiecte în sectoare prioritare ale cooperării: energetic, comercial, transporturi, agricultură, controlul stupefiantelor. În 2011, economia țărilor ECO asigura 2,7% din PIB-ul mondial. Pentru a asigura îndeplinirea obiectivelor propuse, ECO a înființat o serie de instituții printre care amintim: Camera de Comerț și Industrie (ECO-CCI), Banca Comercială și de Dezvoltare (ECOTDB), Compania de Reasigurări. A fost semnat și un acord de liber schimb (ECOTA). Dezvoltarea cooperării în cadrul ECO constituie premisele pentru stabilirea unei zone de liber schimb în regiunea ECO în 2015.

Uniunea Eurasiatică (EEU) a fost înființată ca organizație politică și economică la data de 29 mai 2014 și a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2015. În prezent are doar trei membri (Federația Rusă, Kazahstan și Belarus). Kârgâzstan și-

a exprimat interesul de a adera la această organizație, Armenia a semnat tratatul de aderare în octombrie 2014. Din cauza tensiunilor din Ucraina, președintele Kazahstanului și-a schimbat optica în privința arhitecturii Uniunii, care a fost planificată inițial să fie o platformă de cooperare pe multiple planuri, inclusiv militar între țările membre, acesta susținând în prezent o uniune pur economică. EEU reprezintă un instrument prin care Federația Rusă încearcă să își recâștige influența în fostele republici sovietice, devenite independente după căderea URSS.

Banca Eurasiatică de dezvoltare (EDB) a fost fondată în 2006 de către Federația Rusă și Kazahstan, având drept obiectiv favorizarea integrării în Eurasia. Potrivit datelor EDB, capitalul său social depășește 1,5 miliarde dolari (Federația Rusă participând cu două treimi din această sumă). Contribuțiile statelor membre sunt următoarele: Federația Rusă (1 miliard dolari), Kazahstan (500 milioane dolari), Belarus (15 milioane dolari), Tadjikistan (500.000 dolari), Armenia (100.000 dolari) și Kârgâzstan (100.000 dolari). Până în prezent, EBD a finanțat proiecte de investiții în statele membre în valoare de 4,5 miliarde dolari.

Tabelul 5: Organizații internaționale și de cooperare în Asia Centrală

CAREC	Afganistan, Azerbaidjan, China, Kazahstan, Kârgâzstan, Mongolia, Pakistan, Turkmenistan, Tadjikistan, Uzbekistan, SUA (prin FMI, Banca Mondială și Banca Asiatică de Dezvoltare)
SCO	China, Kazahstan, Kârgâzstan, Federația Rusă, Tadjikistan, Uzbekistan, Observatori: Afganistan, India, Iran, Mongolia, Pakistan. Parteneri de dialog: Belarus, Turcia, Sri Lanka
ECO	Afganistan, Azerbaidjan, Iran, Kazahstan, Kârgâzstan, Pakistan, Tadjikistan, Turcia, Turkmenistan, Uzbekistan
EEU	Belarus, Kazahstan, Federația Rusă. Membri potențiali: Armenia, Tadjikistan, Kârgâzstan
EBD	Federația Rusă, Kazahstan, Belarus, Tadjikistan, Armenia, Kârgâzstan

Sursa: Tabel realizat de autori, pe baza datelor CAREC, SCO, ECO, EEU, 2014.

4. Tehnica scorului pentru evaluarea ratei de succes a celor trei proiecte majore de integrare economică

Folosind ca bază de calcul datele prezentate în Anexă, analiza noastră a utilizat tehnica scorului pentru a evidenția rata de succes a proiectelor de integrare promovate de China, Federația Rusă și SUA, luând în calcul importurile și exporturile a cinci state din Asia Centrală (Kazahstan, Uzbekistan, Kyrgyzstan, Turkmenistan and Tadjikistan) în relație cu cele trei mari puteri economice (Tabelul 6).

Tabelul 6: Tehnica scorului pentru CEDM, SNDM și EEU

Puterea economică	Importuri din cele cinci țări* din Asia Centrală	Exporturi către cele cinci state din Asia Centrală	Punctaj total	Proiectul de integrare economică	Clasament
China	8	11	19	CEDM	1
Federația Rusă	9	15	24	EEU	2
SUA	46	77	123	SNDM	3

Note: Punctajul calculat se bazează pe clasamentul importurilor și exporturilor Chinei, Federației Ruse și SUA din/în Kazahstan, Kârgâzstan, Uzbekistan, Turkmenistan și Tadjikistan, în urma analizei datelor din Anexa 1. Cel mai mare punctaj a fost obținut de proiectul de integrare economică inițiat de țara cu cel mai mic scor.

*Kazahstan, Uzbekistan, Kârgâzstan, Turkmenistan și Tadjikistan.

Sursa: Prelucrarea autorilor bazată pe datele furnizate în Anexa prezentei lucrări.

Tehnica scorului aplicată schimburilor comerciale, indicator important al intereselor reciproce ale țărilor implicate în Asia Centrală a relevat faptul că cel mai puternic partener comercial este China, care totalizează 19 puncte (mai puține puncte indică o poziție mai puternică, deoarece se cumulează și scorul din clasamentul de exporturi și importuri), urmată de Federația Rusă (24 de puncte) și SUA (123 puncte).

5. Concluzii

Deși prin tehnica scorului am evidențiat că Centura Economică a Drumului Mătăsii are cele mai mari șanse de reușită ca pilon al cooperării economice în Asia Centrală, se impune menționat faptul că și celelalte proiectele analizate ar putea avea succes, dar, în actuala conjunctură economică mondială, se evidențiază anumite impedimente, atât politice (criza din Ucraina în cazul Uniunii Eurasiatice) cât și economice, care ar putea să împiedice buna lor desfășurare. Cele trei proiecte (CEDM, SNDM și EEU) au ca inițiatori mari puteri economice și militare care se confruntă pe scena globală. Niciuna dintre ele, pentru motive credem similare, nu dorește ca celelalte să își instaleze hegemonia în Centrul Asiei.

În urma analizei unor conflicte potențiale (latente) din centrul Asiei, am identificat câteva zone „fierbinți” în care se confruntă: Federația Rusă și Kazahstan; China și Kârgâzstan; Kazahstan, Uzbekistan, Turkmenistan și, de cealaltă parte, Tadjikistan și Kârgâzstan. Aceste surse latente de tensiune pot fi folosite de cei trei mari actori în „jocurile” lor geostrategice. Din această perspectivă, neavând revendicări teritoriale în zonă, SUA par a fi în avantaj.

Pe de altă parte, țările central-asiatice pot folosi această concurență pentru supremația în zonă pentru a negocia diferite avantaje din partea Chinei, Federației Ruse și SUA.

Retragerea trupelor americane din Afganistan va lăsa „un gol de putere” pe care Federația Rusă se simte îndreptățită să îl ocupe din cel puțin două motive: securitate și comerț, cel puțin până când China va dori să își crească implicarea în acest areal economic și geo-strategic. Până în prezent China a avut o abordare „soft” a zonei Asiei Centrale, folosind „arme pașnice” pentru a-și promova interesele economice și politice (finanțări, investiții reciproc avantajoase etc.).

Analizând apartenența la organizațiile internaționale având ca interes zona Asiei Centrale, se evidențiază faptul că Federația Rusă și China sunt mai vizibile în regiune (China în SCO și CAREC, Federația Rusă în SCO, EEU, EBD). SUA sunt implicate în CAREC prin instituțiile financiare internaționale finanțatoare ale organizației (Fondul Monetar Internațional, Banca Mondială și Banca Asiatică de Dezvoltare).

În conjunctura mondială actuală, China pare că este câștigătoare și la acest capitol datorită resurselor financiare imense, dar și a diplomației „prietenoase” practică în regiune.

Cel mai integrator proiect este de departe Centura Economică a Drumului Mătăsii. Ea include cel puțin 31 de țări interesate, aflate pe trei continente, legând estul Asiei cu estul și nordul Africii și vestul Europei printr-o rețea de căi de transport terestre, aeriene și maritime care urmează să atingă o dimensiune fără precedent în istoria cunoscută a omenirii.

Uniunea Eurasiatică nu are încă forță necesară să concureze CEDM, dar ar putea să fie inclusă în Centura Economică în funcție de evoluția viitoare a conjuncturii mondiale. Strategia Noului Drum al Mătăsii încearcă să dezvolte infrastructura de transport și economiile dintr-un areal mai redus, ce acoperă centrul și sudul Asiei, unde sunt țări care sunt mai deschise expansiunii Americii.

Tehnica scorului aplicată schimburilor comerciale, indicator important al intereselor reciproce ale țărilor implicate în Asia Centrală a relevat faptul că cel mai puternic partener comercial este China, urmată de Federația Rusă și SUA.

În urma analizei realizate, putem concluziona că Asia Centrală este o regiune în care „se luptă” pentru promovarea intereselor economice „ursul rusesc” și „dragonul chinezesc”. „Vulturul american” continuă să „planeze” în căutarea unor oportunități pe care să le valorifice, folosind vulnerabilitățile identificate deja (unele explicitate și în prezenta analiză).

Până în prezent, China pare că se află în avantaj în acest „război economic”, neavând încă nevoie să inițieze o abordare de pe poziții de forță, bazându-se pe cooperare și interese reciproce. Federația Rusă, pe de altă parte, a demonstrat că arena internațională nu este neapărat guvernată de teoria alegerilor raționale, impunerea de pe poziții de forță în conflictul din Ucraina (chiar cu riscul

„dinamitării” relațiilor comerciale cu partenerii occidentali și al sancțiunilor ce i-au fost impuse ulterior la nivel global), transmițând semnale îngrijorătoare către fostele zone de influență din epoca sovietică (Kazahstan, Uzbekistan, Tadjikistan, Turkmenistan, Kârgâzstan) dornice să își păstreze suveranitatea recent câștigată și limitând astfel șansele de reușită ale proiectului Uniunii Eurasiatice.

Anexă

Clasamentele primilor 20 de parteneri comerciali ai Chinei, SUA, Federației Ruse și ai fiecăreia dintre cele cinci țări central-asiatice analizate

Clasamentul principalilor parteneri comerciali ai Chinei

	Țara	Valoarea exporturilor (miliarde dolari)	Procentaj din total exporturi (%)		Țara	Valoarea importurilor (miliarde dolari)	Procentaj din total importuri (%)
1.	SUA	397,87	19,0	1.	Japonia	147,37	10
2.	Hong Kong	236,15	11,0	2.	Coreea de Sud	131,52	9,3
3.	Japonia	174,96	8,3	3.	Alte țări din Asia	114,30	8,1
4.	Germania	93,92	4,4	4.	SUA	113,53	8,0
5.	Coreea de Sud	78,05	3,7	5.	Germania	83,97	6,0
6.	Marea Britanie	53,49	2,5	6.	Australia	72,48	5,1
7.	Mexic	49,99	2,4	7.	Hong Kong	61,64	4,4
8.	Franța	49,53	2,3	8.	Arabia Saudită	48,23	3,4
9.	Federația Rusă	48,08	2,3	9.	Brazilia	41,30	2,9
10.	India	47,74	2,3	10.	Federația Rusă	38,10	2,7
11.	Canada	47,73	2,3	11.	Thailanda	30,84	2,2
12.	Australia	43,10	2,0	12.	Singapore	30,77	2,2
13.	Olanda	42,92	2,0	13.	Malaezia	29,59	2,1
14.	Singapore	37,13	1,8	14.	Angola	28,71	2,0
15.	Alte țări din Asia	35,41	1,7	15.	Indonezia	26,12	1,9
16.	Thailanda	34,58	1,6	16.	Iran	21,84	1,5
17.	Brazilia	33,37	1,6	17.	Canada	19,82	1,4
18.	Italia	31,67	1,5	18.	Franța	19,50	1,4
19.	Indonezia	29,97	1,4	19.	Chile	18,15	1,3
20.	Malaezia	29,73	1,4	20.	Filipine	16,62	1,2

Notă:

Top 5 exporturi: calculatoare (9,9%), echipament de emisie (5,2%), telefoane (4,3%), piese pentru aparatură de birotică (2,2%), circuite integrate (2,0%)

Top 5 importuri: țiței (14%), circuite integrate (7,6%), minereu de fier (5,3%), aur (3,6%), autoturisme (2,9%)

Sursa: Observatory of Economic Complexity (2014).

Clasamentul principalilor parteneri comerciali ai SUA

	Țara	Valoarea exporturilor (miliarde dolari)	Procentaj din total exporturi (%)		Țara	Valoarea importurilor (miliarde dolari)	Procentaj din total importuri (%)
1.	Canada	159,00	13,0	1.	China	397,87	22
2.	Mexic	137,81	11	2.	Mexic	244,86	14
3.	China	113,51	9,3	3.	Canada	176,85	9,8
4.	Japonia	67,05	5,5	4.	Japonia	140,10	7,8
5.	Germania	59,92	4,9	5.	Germania	107,60	6,0
6.	Marea Britanie	42,74	3,5	6.	Coreea de Sud	62,84	3,5
7.	Coreea de Sud	41,47	3,4	7.	Marea Britanie	52,37	2,9
8.	Franța	38,51	3,1	8.	Franța	36,48	2,0
9.	Olanda	33,22	2,7	9.	Italia	35,55	2,0
10.	Brazilia	31,70	2,6	10.	India	33,81	1,9
11.	Australia	29,08	2,4	11.	Brazilia	27,40	1,5
12.	Belgia-Luxemburg	28,17	2,3	12.	Irlanda	27,01	1,5
13.	Hong Kong	27,08	2,2	13.	Elveția	23,32	1,3
14.	Elveția	24,37	2,0	14.	Alte țări din Asia	22,86	1,3
15.	Singapore	21,75	1,8	15.	Columbia	22,42	1,2
16.	India	18,95	1,5	16.	Thailanda	21,20	1,2
17.	Chile	17,37	1,4	17.	Nigeria	21,02	1,2
18.	Italia	15,68	1,3	18.	Olanda	20,58	1,1
19.	Alte țări din Asia	14,90	1,2	19.	Indonezia	17,89	0,99
20.	Columbia	13,71	1,1	20.	Vietnam	17,70	0,98

Notă:

Top 5 exporturi: autoturisme (4,4%), petrol rafinat (4,2%), avioane, elicoptere nave spațiale (3,2%), medicamente ambalate (3,1%), turbine de gaz (2,4%)

Top 5 importuri: autoturisme (8,3%), calculatoare (5,4%), țigări (5,3%), medicamente ambalate (2,6%), echipamente de emisie (2,5%)

Sursa: Observatory of Economic Complexity (2014).

Clasamentul principalilor parteneri comerciali ai Federației Ruse

	Țara	Valoarea exporturilor (miliarde dolari)	Procentaj din total exporturi (%)		Țara	Valoarea importurilor (miliarde dolari)	Procentaj din total importuri (%)
1.	Olanda	43,3	9,2	1.	China	48,08	15,0
2.	China	38,10	8,1	2.	Germania	46,52	14
3.	Germania	30,5	6,5	3.	Ucraina	17,73	5,5
4.	Ucraina	26,64	5,7	4.	Belarus	15,02	4,6
5.	Belarus	25,40	5,4	5.	Japonia	14,32	4,4
6.	Italia	23,30	5,0	6.	SUA	13,35	4,1
7.	Polonia	21,03	4,5	7.	Italia	12,64	3,9
8.	Japonia	17,36	3,7	8.	Franța	12,24	3,8
9.	Kazahstan	15,98	3,4	9.	Coreea de Sud	11,16	3,4
10.	Turcia	15,02	3,2	10.	Polonia	9,06	2,8
11.	Marea Britanie	14,74	3,1	11.	Marea Britanie	8,15	2,5
12.	SUA	13,76	2,9	12.	Kazahstan	7,56	2,3
13.	Coreea de Sud	12,45	2,6	13.	Olanda	7,33	2,3
14.	Finlanda	11,20	2,4	14.	Turcia	6,77	2,1
15.	Franța	11,05	2,4	15.	Finlanda	6,75	2,1
16.	Lituania	9,3	2,0	16.	Cehia	5,98	1,8
17.	Belgia-Luxemburg	9,19	2,0	17.	Belgia-Luxemburg	5,76	1,8
18.	Spania	8,03	1,7	18.	Spain	4,29	1,3
19.	Ungaria	7,98		19.	Lituania	4,18	1,3
20.	Suedia	7,60		20.	Suedia	3,80	1,2

Notă:

Top 5 exporturi: țiței (39%), petrol rafinat (15%), gaz petrolier (9,1%), cocs (3,0%), fier brut (1,5%)

Top 5 importuri: autoturisme (7,3%), medicamente ambalate (3,4%), piese auto (3,2%), calculatoare (2,2%), camioane marfă (1,4%).

Sursa: Observatory of Economic Complexity (2014)

Clasamentul principalilor parteneri comerciali ai Kazahstanului

	Țara	Valoarea exporturilor (miliarde dolari)	Procentaj din total exporturi (%)		Țara	Valoarea importurilor (miliarde dolari)	Procentaj din total importuri (%)
1.	China	16,41	20	1.	Federația Rusă	15,97	36
2.	Federația Rusă	7,56	9,0	2.	China	7,76	18
3.	Italia	7,29	8,7	3.	Ucraina	2,52	5,7
4.	Olanda	6,19	7,4	4.	Germania	2,45	5,6
5.	Franța	5,78	6,9	5.	SUA	1,70	2,5
6.	Austria	3,64	4,4	6.	Italia	1,79	2,5
7.	Elveția	3,45	4,1	7.	Coreea de Sud	0,95	2,2
8.	Turcia	3,34	4,0	8.	Japonia	0,88	2,0
9.	Canada	3,08	3,7	9.	Turcia	0,84	1,9
10.	Romania	2,96	3,5	10.	Belarus	0,80	1,8
11.	Germania	2,66	3,2	11.	Uzbekistan	0,77	1,8
12.	Ucraina	2,55	3,0	12.	Marea Britanie	0,60	1,4
13.	Marea Britanie	1,69	2,0	13.	Franța	0,55	1,3
14.	Israel	1,53	1,8	14.	Polonia	0,51	1,2
15.	Polonia	1,32	1,6	15.	Olanda	0,35	0,8
16.	Uzbekistan	1,32	1,6	16.	India	0,34	0,7
17.	Grecia	1,27	1,5	17.	Cehia	0,33	0,7
18.	Portugalia	0,98	1,2	18.	Kârgâzstan	0,32	0,7
19.	Japonia	0,90	1,1	19.	Austria	0,30	0,6
20.	SUA	0,896	1,1	20.	Lituania	0,27	0,6

Notă:

Top 5 exporturi: țiței (55%), gaz petrolier (4,9%), cupru rafinat (4,3%), feroaliaje (4,3%), petrol rafinat (4,2%)

Top 5 importuri: țiței (5,2%), vagoane de marfă (3,5%), petrol rafinat (3,3%), autoturisme (3,2%), and medicamente ambalate (2,3%)

Sursa: Observatory of Economic Complexity (2014).

Clasamentul principalilor parteneri comerciali ai Uzbekistanului

	Țara	Valoarea exporturilor (miliarde dolari)	Procentaj din total exporturi (%)		Țara	Valoarea importurilor (miliarde dolari)	Procentaj din total importuri (%)
1.	Federația Rusă	1,33	28	1.	Federația Rusă	2,84	22
2.	China	1,04	22	2.	Coreea de Sud	1,76	17
3.	Turcia	0,79	17	3.	China	1,73	17
4.	Kazahstan	0,77	16	4.	Kazahstan	1,31	13
5.	Franța	0,15	3,3	5.	Germania	0,48	4,8
6.	Japonia	0,10	2,2	6.	Turcia	0,44	4,4
7.	Ucraina	0,10	2,2	7.	Ucraina	0,43	4,2
8.	Kârgâzstan	0,59	1,2	8.	Kârgâzstan	0,18	1,8
9.	Marea Britanie	0,04	0,8	9.	Italia	0,14	1,4
10.	Coreea de Sud	0,04	0,8	10.	Polonia	0,12	1,2
11.	Germania	0,03	0,7	11.	India	0,10	1,1
12.	India	0,03	0,6	12.	Austria	0,10	0,9
13.	Polonia	0,03	0,6	13.	Japonia	0,09	0,9
14.	Belarus	0,02	0,5	14.	Belarus	0,09	0,9
15.	SUA	0,02	0,4	15.	Franța	0,08	0,8
16.	Italia	0,01	0,2	16.	Cehia	0,07	0,7
17.	Georgia	0,01	0,2	17.	Marea Britanie	0,07	0,6
18.	Vietnam	0,01	0,2	18.	Olanda	0,06	0,6
19.	Portugalia	0,01	0,2	19.	Ungaria	0,06	0,6
20.	Letonia	0,008	0,17	20.	Elveția	0,05	0,5

Notă:

Top 5 exporturi: bumbac (15%), autoturisme (15%), cupru rafinat (9,3%), bumbac prelucrat (6,6%), produse chimice radioactive (6,2%)

Top 5 importuri: Piese auto (8,1%), medicamente ambalate (4,4%), cherestea (3,1%), țigări (3,0%), petrol rafinat (3,0%)

Sursa: Observatory of Economic Complexity (2014).

Clasamentul principalilor parteneri comerciali ai Turkmenistanului

	Țara	Valoarea exporturilor (miliarde dolari)	Procentaj din total exporturi (%)		Țara	Valoarea importurilor (miliarde dolari)	Procentaj din total importuri (%)
1.	China	7,57	81	1.	China	1,50	21
2.	Italia	0,49	5,3	2.	Turcia	1,47	21
3.	Turcia	0,29	3,2	3.	Federația Rusă	1,17	17
4.	Federația Rusă	0,17	1,9	4.	Ucraina	0,53	7,4
5.	Kazahstan	0,15	1,7	5.	Germania	0,40	5,8
6.	Ucraina	0,11	1,2	6.	Belarus	0,23	3,2
7.	Marea Britanie	0,10	1,1	7.	Italia	0,21	3,0
8.	Germania	0,07	0,8	8.	Coreea de Sud	0,19	2,7
9.	Albania	0,07	0,7	9.	Franța	0,18	2,7
10.	Bulgaria	0,05	0,6	10.	Kazahstan	0,16	2,3
11.	Azerbaidjan	0,03	0,3	11.	Japonia	0,12	1,7
12.	Georgia	0,03	0,3	12.	Olanda	0,10	1,5
13.	SUA	0,02	0,2	13.	Marea Britanie	0,10	1,5
14.	Elveția	0,02	0,2	14.	India	0,07	0,9
15.	Franța	0,02	0,2	15.	Azerbaidjan	0,06	0,8
16.	Armenia	0,01	0,1	16.	Austria	0,05	0,7
17.	Portugalia	0,01	0,1	17.	SUA	0,05	0,7
18.	Spain	0,01	0,1	18.	Canada	0,04	0,6
19.	Belgia-Luxemburg	0,01	0,1	19.	Polonia	0,03	0,5
20.	India	0,008	0,08	20.	Elveția	0,03	0,5

Notă:

Top 5 exporturi: gaz petrolier (81%), petrol rafinat (10%), bumbac prelucrat (2,3%), polipropilenă (1,4%), țigări (1,3%)

Top 5 importuri: țevi de dimensiuni mari (6,9%), valve (4,2%), structuri metalice (4,1%), țevi de fier (3,4%), bare de fier (3,0%)

Sursa: Observatory of Economic Complexity (2014).

Clasamentul principalilor parteneri comerciali ai Kârgâzstanului

	Țara	Valoarea exporturilor (miliarde dolari)	Procentaj din total exporturi (%)		Țara	Valoarea importurilor (miliarde dolari)	Procentaj din total importuri (%)
1.	Elveția	0,54	33	1.	China	2,09	33
2.	Kazahstan	0,32	19	2.	Federația Rusă	1,68	26
3.	Federația Rusă	0,22	13	3.	Kazahstan	0,67	10
4.	Uzbekistan	0,18	11	4.	SUA	0,24	3,8
5.	China	0,07	4,2	5.	Turcia	0,21	3,4
6.	Turcia	0,06	4,0	6.	Japonia	0,18	2,9
7.	Tadjikistan	0,04	2,4	7.	Germania	0,16	2,6
8.	Franța	0,03	1,9	8.	Coreea de Sud	0,15	2,3
9.	Afganistan	0,02	1,5	9.	Belarus	0,14	2,2
10.	Germania	0,02	1,2	10.	Ucraina	0,13	2,1
11.	Belgia-Luxemburg	0,01	1,1	11.	Olanda	0,06	0,9
12.	Emiratele Arabe Unite	0,01	0,9	12.	Uzbekistan	0,05	0,9
13.	Insulele Virgine Britanice	0,01	0,8	13.	Polonia	0,04	0,6
14.	Belarus	0,01	0,7	14.	Franța	0,03	0,5
15.	Iran	0,009	0,55	15.	Marea Britanie	0,003	0,56
16.	Bulgaria	0,007	0,45	16.	Lituania	0,003	0,55
17.	Ucraina	0,005	0,33	17.	India	0,003	0,54
18.	Azerbaidjan	0,005	0,31	18.	Finlanda	0,003	0,51
19.	Turkmenistan	0,005	0,31	19.	Canada	0,002	0,51
20.	SUA	0,005	0,31	20.	Azerbaidjan	0,002	0,42

Notă:

Top 5 exporturi: aur (34%), petrol rafinat (6,9%), camioane de marfă (4,6%), textile (3,4%), minereuri de metale prețioase (3,3%)

Top 5 importuri: petrol rafinat (16%), autoturisme (4,2%), baterii (3,7%), camioane de marfă (3,2%), medicamente ambalate (3,0%)

Sursa: Observatory of Economic Complexity (2014).

Clasamentul principalilor parteneri comerciali ai Tadjikistanului

	Țara	Valoarea exporturilor (miliarde dolari)	Procentaj din total exporturi (%)		Țara	Valoarea importurilor (miliarde dolari)	Procentaj din total importuri (%)
1.	Turcia	0,33	37,0	1.	China	1,73	45
2.	China	0,10	11,0	2.	Federația Rusă	0,67	18
3.	Grecia	0,06	7,5	3.	Kazahstan	0,53	14
4.	Kazahstan	0,06	7,3	4.	Turcia	0,23	6,1
5.	Federația Rusă	0,06	7,2	5.	Ucraina	0,10	2,6
6.	Serbia	0,05	5,3	6.	Algeria	0,09	2,6
7.	Italia	0,04	5,2	7.	Lituania	0,06	1,7
8.	Norvegia	0,03	3,6	8.	Belarus	0,05	1,3
9.	SUA	0,02	2,9	9.	Azerbaidjan	0,04	1,1
10.	India	0,01	1,7	10.	Kârgâzstan	0,04	1
11.	Algeria	0,01	1,7	11.	Coreea de Sud	0,03	0,99
12.	Japonia	0,01	1,2	12.	Germania	0,03	0,90
13.	Belarus	0,008	1,0	13.	India	0,03	0,75
14.	Indonezia	0,007	0,81	14.	Polonia	0,02	0,55
15.	Vietnam	0,007	0,79	15.	Italia	0,02	0,44
16.	Ucraina	0,007	0,78	16.	Letonia	0,01	0,28
17.	Coreea de Sud	0,005	0,50	17.	Olanda	0,009	0,22
18.	Kârgâzstan	0,004	0,44	18.	Austria	0,009	0,22
19.	Thailanda	0,004	0,42	19.	Hong Kong	0,008	0,21
20.	Bosnia-Herțegovina	0,004	0,42	20.	SUA	0,007	0,20

Notă:

Top 5 exporturi: alumina (59%), bumbac (12%), plumb (3,8%), alte minereuri (3,7%), fructe uscate (3,6%)

Top 5 importuri: petrol rafinat (7,3%), încălțăminte (5,0%), grâu (4,1%), gaz petrolier (3,8%), textile (3,2%)

Sursa: Observatory of Economic Complexity (2014).

Bibliografie

- CAREC & ADB. (2013). CAREC Transport and Trade Facilitation Strategy 2020. "12th Ministerial Conference on Central Asia Regional Economic Cooperation". Astana, Kazakhstan. 23–24 October 2013, p. 29-32. Disponibilă la:
<http://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/34107/files/carec-ttfs-2020.pdf>.
- ICG Asia. (2002). *Central Asia: Border Disputes and Conflict Potential*. Report N° 33. Disponibilă la:
<http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?id=28346&lng=en>.
- Fedorenko, V. (2013). *The New Silk Road Initiatives in Central Asia*, Rethink Institute Working Paper 10/2013. Washington. Disponibil la:
<http://www.rethinkinstitute.org/wp-content/uploads/2013/11/Fedorenko-The-New-Silk-Road.pdf>.
- Lee, G. (2012). *The New Silk Road and the Northern Distribution Network: A Golden Road to Central Asian Trade Reform?*, Central Eurasia Project. Open Society Foundations. New York. Disponibilă la:
<http://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/OPS-No-8-20121019.pdf>.
- Kuhn, R. L. (2011). *How China's Leader Think*. John Wiley&Sons Ltd.
- Moshes, A. (2013). *Will Ukraine Join (and Save) the Eurasian Customs Union?*. in Ponars Eurasia. No. 2.
- The Observatory of Economic Complexity. (2014). Bază de date disponibilă la:
<http://atlas.media.mit.edu/de/>.
- Oliphant, C. (2013). *Russia's role and interest in Central Asia*, Saferworld. Disponibilă la:
www.saferworld.org.uk/.
- Rumer, E., Weiss, A. S., Speck, U., Khatib, L., Perkovich, G., Paal, D. H. (2014). *What are the Global Implications of the Crimean Crisis?*, in: The Global Think Thank, March, No. 3/2014. Disponibilă la:
<http://carnegieendowment.org/2014/03/27/what-are-global-implications-of-ukraine-crisis>.
- Rogozhina, N. (2014). *Water Conflicts in Central Asia and Russia's Position*. Disponibilă la:
<http://journal-neo.org/2014/02/24/rus-vodny-e-konflikty-v-tsentral-noj-azii-i-pozitsiya-rossii/>.
- Zhiping, P. (2014). *Silk Road Economic Belt: A Dynamic New Concept for Geopolitics in Central Asia*. China Institute of International Studies Working Paper. Disponibilă la:
http://www.ciis.org.cn/english/2014-09/18/content_7243440.htm.